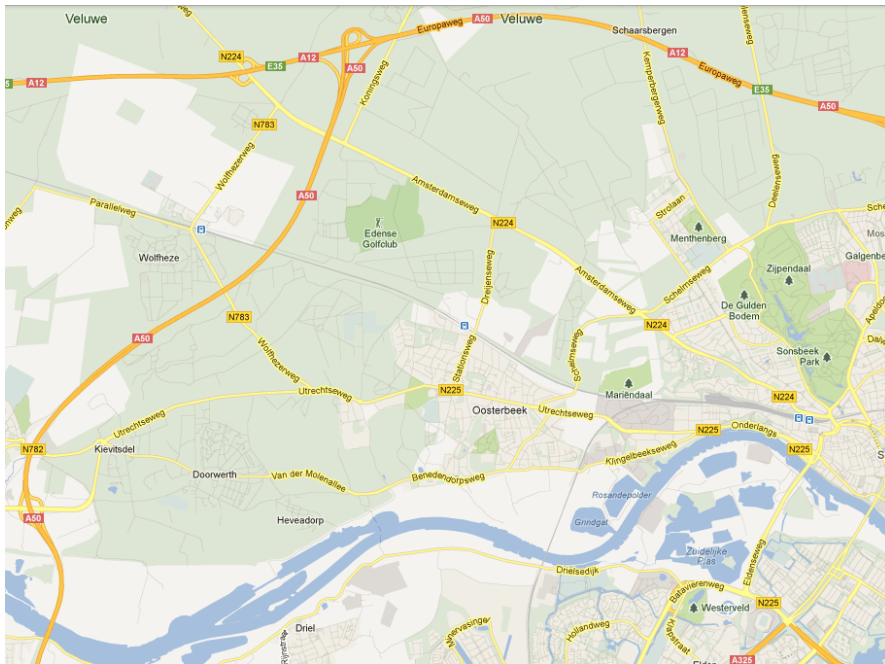

DE DAG VAN ARNHEM

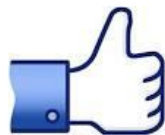
Vanaf Station Oosterbeek

Deze wandeling is uitgezet door Sproock Evenementen. Sproock organiseert activiteiten op de westelijke Veluwezoom, het gebied tussen Arnhem en Wageningen.

Bezoek ons op: www.sproock.nl
Ons mailadres: info@sproock.nl

Mooie Wandeling?
Like ons op: www.facebook.com/sproock

Wandeling: via de uiterwaarden van de Rijn, langs het verzonken kasteel van Rosande, via de Arnhemse parken Sonsbeek en Zypendaal en door de bossen van Schaarsbergen...

Terrein: uiterwaarden, parken, bos en historische stadsdelen

Afstand: 20 kilometer

Start- & eindpunt: NS & busstation Oosterbeek

Deze rondwandeling begint en eindigt bij Station Oosterbeek. U kunt de wandeling ook gebruiken als lijnwandeling van Oosterbeek naar Arnhem, of andersom. Wilt u deze wandeling gebruiken als lijnwandeling van Arnhem naar Oosterbeek, start dan bij punt 9.

1. Vanaf station Oosterbeek loopt u de Stationsweg in. Volg deze weg aan de linkerkant. Na 700 meter komt u op een groot kruispunt. Steek de Utrechtseweg over bij het zebrapad en volg de weg naar links. Na een kleine 200 meter rechtsaf de Annastraat in. Volg deze naar omlaag. Zo komt u op de Weverstraat, volg ook deze naar omlaag. Na 350 meter rechtsaf de Van Eeghenweg in en dan meteen links Hazenakker in.

De zichtas van de Pietersberg

Vanaf het pad door de Hazenakker ziet u het monumentale Huize Pietersberg liggen. Eigenaar Robidé van der Aa noemde het huis en landgoed naar zijn zoon die Pieter heette. In 1847 kwam het in bezit van de familie Van Eeghen, die er 100 jaar zou resideren.

De laatste Van Eeghens op de Pietersberg, de zussen Marie en Cateau, schenken de gemeente in 1927 het gazon aan de zuidzijde van de Van Eeghenweg.. Voorwaarde is dat het grasveld –feitelijk een zichtas- nimmer bebouwd mag worden. Vandaar het vrije zicht dat u over het grasveld richting Huize Pietersberg heeft.

2. Ga aan het einde van het pad linksaf, het geasfalteerde fietspad op. Loop helemaal rechtdoor tot u de geelkleurige concerthal ziet liggen, loop hier via de Doctor Breveestraat naar toe.

Oosterbeek: het Hollands Barbizon

In de 19e eeuw herontdekten schilders de natuur als inspiratiebron. Zij trokken erop uit en werkten in de open lucht. Het Noord-Franse dorp Barbizon staat model voor deze nieuwe benadering van het schilderen. Het plaatsje ligt aan het grootse en mysterieuze Fôret

de Fontainebleau. Bekendste schilder uit ‘De school van Barbizon’ is Théodore Rousseau

Oosterbeek wordt wel het Hollands Barbizon genoemd. Ook hier kwamen schilders bijeen, aangelokt door het afwisselende landschap aan de Veluwezoom, met zijn hoogteverschillen, bossen, beken, weilanden kleine boerenhoeves, grafheuvels en oeroude bomen. Vele kunstschilders hebben hier gewerkt waaronder: Jozef Israëls, Anton Mauve, de gebroeders Maris, Paul Gabriël, Mesdag, vader en zoon Bilders.

3. Ga meteen na de Concertzaal linksaf, dit is de Rozensteeg. Via de parkeerplaats aan de Rozensteeg komt u aan de Weverstraat. Steek die over, loop in het parkje om de vijver heen zodat u aan de Benedendorpsweg komt. Steek die over en volg hem naar links.

De Oosterbeekse Markies van Carabas

Literator Jan Kneppelhout (pseudoniem Klikspaan) wilde kunstenaars inspireren en stimuleren Het echtpaar Kneppelhout was vrijgevig, liet kunstenaars op haar kosten studeren en stichtte scholen. De rijkdom van Jan Kneppelhout is zo legendarisch dat hij wel ‘De Oosterbeekse Markies van Carabas’ werd genoemd.

Ook de concertzaal is gebouwd in opdracht van Jan Kneppelhout Het verhaal wil dat hij hem liet bouwen voor zijn protegee –de hoogbegaafde violist Jan de Graan- die slechts zo nu en dan in Oosterbeek verbleef. Helaas stierf de jongen jong, nog voordat hij er had kunnen optreden.

4. Na 100 meter ziet u aan uw rechterkant twee wegen die de polder inlopen. Kies de rechterweg. Vanaf hier volgen we enige tijd de roodwit gemarkeerde wandelroute.

Market Garden: De ontsnapping over de Rijn

Nadat operatie Market Garden voor de Britse eenheden een dramatische wending had genomen, trok het restant van de Parachutistendivisie zich terug in de zogenaamde perimeter. Dit was een smal gebied dat nog in Engelse handen was. Het Oosterbeekse kerkje en de polder daarachter vormde uiteindelijk het allerlaatste bastion.

Op 25 september 1944 kregen de troepen toestemming van het geallieerde opperbevel om zich over de Rijn terug te trekken. Op dat moment waren in de perimeter nog circa 2300 man Britse en Poolse troepen aanwezig. Van hen slaagden circa 2000 in de nacht van 25 op 26 september erin de Rijn over te steken. De overigen gaven zich de volgende dag over of doken onder om later alsnog over de Rijn te ontsnappen (Pegasus 1 en 2).

5. De roodwitte route leidt u via Camping Rijnsoever, en via een pad door de uiterwaarden onder de spoorbrug door. Kies bij de eerste grote waterplas voor het hoogstgelegen pad. Dit loopt over een dijkje. Vanaf deze dijk ziet u links de contouren van Kasteel Rosande.

Kasteel Rosande

Eeuwenlang stond hier, op een lage heuvel bij de rivier, het kasteel Rosande waarvan de oudst bekende vermelding uit 1313 stamt. Bijzonder is dat de contouren van het kasteel en de slotgracht die het ooit omringde, nog altijd herkenbaar zijn in het landschap.

De naam Rosande duidt op gerooid bos of op rood zand, dat inderdaad op verschillende plaatsen in deze omgeving voorkomt. Ook is mogelijk verwezen naar de familienaam 'Rijsande'. Het kasteel was vaak middelpunt van strijd, maar werd altijd weer opgebouwd. In 1672, het rampjaar, werd Rosande door Franse troepen verwoest, waarna de restanten zijn gesloopt. Uit opgravingen is gebleken dat de fundamenten nog aanwezig zijn.

6. Na kasteel Rosande vervolgt u uw weg langs het water: een oud grindgat. Ga het ijzeren hek door. U komt op de Slijpbeekweg. Aan het eind van deze weg gaat u rechtsaf. Zo komt u langs de Klingelbeekseweg te lopen. Een kleine kilometer verderop gaat u de Hulkesteinseweg in. Loop deze uit en steek vervolgens de Utrechtseweg over, de Oranjestraat in. Ga de eerste straat rechts in: de Alexanderstraat en aan het eind linksaf de Zwarteweg in.

Market Garden: generaal op zolder

Meteen al na de luchtlandingen in september 1944 werken de Engelse radioverbindingen niet goed. Het frustriert generaal-majoor Robert Urquhart, de hoogstgeplaatste militair van de bij Arnhem aanwezige geallieerde troepen. Hij gaat zelf in zijn jeep op pad om meldingen aan zijn commandanten door te geven. Samen met brigade-generaal Lathbury komt hij terecht in het netwerk van kleine straten bij de Oranjestraat. Hier raken ze ingesloten door de vijand.

Na vuurgevechten in de Alexanderstraat weten ze via tuintjes te ontkomen waar ze door de achterdeur Zwarteweg 14, binnenstappen. De Duitsers doorzoeken het huis, maar mede doordat de bewoners Anton en Anna bezweren dat zij niemand verbergen, worden de mannen niet gevonden. Kort daarna stopt een Duits gemotoriseerd kanon voor het huis. Ongezien ontsnappen wordt onmogelijk.

Terwijl de slag in volle hevigheid bezig is, zit de belangrijkste bevelhebber noodgedwongen op de zolder van Zwarteweg 14. Zijn troepen wanen hem dood. Ruim 12 uur later, in de ochtend van 19 september, drijven geallieerde troepen de Duitsers terug. De drie officieren verlaten direct hun schuilplaats. Illustratief voor de haast waarmee ze dat doen, is dat ze een stengun vergeten.

7. Aan het eind van de Zwarteweg gaat u linksaf, de Zuidelijke Parallelweg op. Na 200 meter rechtsaf de spoorbrug over.

De aanleg van de Rhijnspoorweg

De opening van de Rhijnspoorweg in 1843, bracht Arnhem een stuk dichterbij de rest van Nederland. Daarvoor was de reistijd naar Amsterdam nog 17 en naar Den Haag 24 uur. Het spoor zou aanvankelijk langs de Rijn worden aangelegd. Dit maakte een goede uitwisseling tussen scheepvaart en spoor mogelijk. Het ministerie van Oorlog greep in en koos voor een variant dwars door de heuvels. Het zou de spoorlijn minder kwetsbaar maken voor vijandige aanvallen.

De aanleg van het traject, tussen 1843 en 1845, bestond voornamelijk uit graafwerkzaamheden. Soms waren er 3000 gravers tegelijkertijd bezig. De arbeiders –die vaak van verre kwamen en hier tijdelijk woonden- zorgden voor veel onregelmatigheden door slechte arbeidsvoorwaarden en slechte huisvesting. Bij slecht weer kon er niet worden gewerkt en er was weinig vertier in dorpen als Ede en Wolfheze. Soms werd het leger ingezet om de orde te herstellen.

8. Volg de Noordelijke Parallelweg met de bocht mee naar rechts. Loop dan linksaf de Hertshoornstraat in. U passeert een speeltuin en loopt rechtdoor het parkje in. U loopt ‘tegen’ een hertenkamp aan. Daar rechtsaf. Rechtdoor omhoog via het grindpad dat langs volkstuintjes en landhuis Rosarum leidt. Volg daarna het pad over het grasveld. Steek via de zebrapaden eerst de Brouwerijweg, en daarna links de Amsterdamseweg over. Wandel de Burgemeester Weertsstraat in, Dan rechtsaf de Lawick van Papstraat in. Deze gaat na zo’n 500 meter over in de Sweers van Landasstraat. Na 200 meter linksaf Bouriciusweg in. Steek daarna de Zypendaalseweg over.

De tien watermolens van de Sint Jansbeek

Sommigen zeggen dat de naam Sonsbeek een verbastering is van Sint Jansbeek, de beek die door het huidige park stroomt. Het is waarschijnlijker dat de plaats is genoemd naar de uit Duitsland

afkomstige Anna van Sonsbeeck, die in het begin van de 17e eeuw een huis en een molen aan de beek bezat.

Aan de oevers van de Sint Jansbeek stond eeuwenlang een tiental watermolens. Het water dreef koren-, papier- en runmolens aan. Run is gemalen eikenbast: nodig om leer te looien. Van de tien molens zijn er nog twee over. Eén doet tot op de dag van vandaag dienst als korenmolen: de monumentale Witte Watermolen.

9. Loop Park Sonsbeek in bij het bezoekerscentrum aan de Zypendaalseweg (24A). Loop links langs het bezoekerscentrum. Meteen na het gebouw rechts. U loopt nu aan de linkeroever van de Jansbeek. Ter hoogte van het tweede bruggetje (niet oversteken) heeft u via een zichtas een prachtig uitzicht op de markante witte villa.

Het witte huis op de Hartjesberg

De Hartjesberg waar nu het huis Sonsbeek staat, is waarschijnlijk genoemd naar een zestiende-eeuwse bewoner die Hartger, Hartgers heette. Rond 1744 liet Andrea van Baayen een huis op de Hartjesberg bouwen voor 12.000 gulden. Voor die tijd een kapitaal bedrag. Zij was toen 21 jaar oud en als dochter van een rijke Indië-ganger kon zij zich dat goed veroorloven. Achtereenvolgens woonden er baron De Smeth (1808) en baron van Heeckeren (1785-1862). De baron zou het goed aangekocht hebben tijdens een diner in 1821 met het echtpaar De Smeth.

10. Steek de Jansbeek over via de Zwanenbrug, ter hoogte van het Sonsbeekpaviljoen. Volg de beek stroomopwaarts en steek hem weer over bij de witte hangbrug. Wandel richting grote waterval. Loop onder de waterval door (eroverheen kan ook).

De Romantiek en de Grote Waterval

Geheel in de Romantische traditie van die tijd geeft Baron van Heeckeren begin 18de eeuw opdracht om landgoed Sonsbeek in de romantisch getinte Engelse stijl in te richten. Er komen zichtassen,

Zwitserse bruggetjes en een Belvédère. De molenvijvers, ooit waterreservoirs voor de molens, worden siervijvers. De Gelderse Molen (een oliemolen) wordt in 1826 afgebroken ten faveure van een waterval waar onderdoor gelopen kan worden. De enorme zwerfkeien komen van Nederlandse bodem. Ze zijn destijds met ossenwagens vanaf Ede en het Kootwijkerzand aangevoerd.

11. Blijf na de waterval rechtdoor lopen, in de richting van de vijver. Bij de ronde Tellegenbank linksaf. U loopt nu langs de vijver. Ga na 200 meter het eerste bruggetje links over. Daar opnieuw links en meteen rechts.

Karel van Egmond, Hertog van Gelre

Karel van Egmond. Hertog van Gelre (1467-1538) was de allereerste die in deze omgeving een 'buiten' liet aanleggen. Begin 16de eeuw al was Sonsbeek zijn woonplaats. Zijn luxueuze jachtslot stond op de plek waar zich nu het eiland in de grote vijver bevindt. Karel is van grote betekenis geweest voor Arnhem. Hij liet de loop van de Rijn verleggen, zodat die langs de stad kwam te lopen. Bovendien maakte hij Arnhem tot bestuurscentrum van Gelderland, wat veel regenten, Gelderse adel en hoge ambtenaren aantrok.

12. Steek bij het witte hek de drukke Parkweg over. U loopt de Vlindertuin in en verlaat deze meteen weer aan de linkerkant. Dan rechts omhoog. U loopt als ware 'tegen' een boerderij aan, ga hier rechts en meteen weer links (Dit is de oprit van de boerderij). Loop het brede pad met de slagboom (en groen bordje 'hondenlosloopplaats') in.

13. Neem na zo'n 300 meter -op het kruispunt van paden- de weg naar links. Deze loopt na zo'n 100 meter scherp omlaag. Op een gegeven moment komt u op een geasfalteerd fietspad. Volg dit rechtdoor omlaag. U passeert 'het gouverneurshuisje' en een groene waterpomp. Dan draait het pad naar rechts, het leidt naar de voorzijde van Huis Zijpendaal. Loop voor Huis Zijpendaal langs.

Park Zijpendaal

Park Zijpendaal heette oorspronkelijk Landgoed Siependaal. Een verwijzing naar het water dat hier op veel plaatsen uit de gond 'siepelt'. Omstreeks 1760 liet de Arnhemse regentenfamilie Brantsen hier een buitenhuis bouwen om in de warme zomermaanden te vertoeven. Opeenvolgende generaties van de familie Brantsen woonden hier tot 1926. In 1883 is het door de bekende bouwmeester P.J.H. Cuypers verbouwd.

In de loop der tijd raakte –door vererving- de huisraad van de familie over Europa verspreid. Stichting Geldersche Kasteelen is erin geslaagd om veel bijzondere meubels en gebruiksvoorwerpen terug te halen. Topstuk is 'het mannetje van de Zijp', een mysterieus terracotta beeldje van zo'n 400 jaar oud. De afkomst van het raadselachtige mannetje is in nevelen gehuld. De legende wil dat niemand van de familie Brantsen iets kan overkomen zolang het beeldje zich op Zijpendaal bevindt.

14. Na 75 meter rechts het half verharde pad in. Volg de roodwitte route in de richting van het witte huis en dan linksom om het huis heen. Bij het groene bankje naar rechts. De roodwitte route leidt u dwars door de weilanden. Zo loopt u richting bosrand. Ga na het weiland linksaf op het pad dat langs de bosrand loopt. Na 200 meter komt u bij een wit hek. Steek hier het dubbele fietspad en de **drukke** Schelmseweg over.

15. Aan de overkant leidt een smal pad u naar de geasfalteerde Deelenseweg. Steek deze voorzichtig over. Zo komt u in het bos van Schaarsbergen. Ook het bos van Schaarsbergen begint met een smal pad. Na zo'n 200 meter stuit u op een breed pad. Steek dit over, blijf rechtdoor lopen. Loop dit pad (roodwit gemarkeerd) helemaal uit. Volg dan de roodwitte markering naar rechts.

Productiebos Schaarsbergen

Het bos van Schaarsbergen, van begin 19de eeuw, is een mooi voorbeeld van een productiebos. Het aanplanten van dit soort bossen op de heide diende een dubbel doel: Naast financieel gewin werd een halt toegeroepen aan de opmars van het stuifzand over de uitgestrekte heidevelden. Kenmerkend voor het Bos van Schaarsbergen zijn de kaarsrechte lanen. Ze werden ten tijde van de heideontginning aangelegd om verschillende vakken in het bos aan te geven.

16. Na zo'n 600 meter komt u op een zevensprong van paden, volg hier de roodwitte route naar links. Loop dit zandpad helemaal uit. Zo komt u bij de Kempenbergerweg. Steek deze voorzichtig over en loop het Lage Erf in.

Ontginningsdorp Schaarsbergen

Vanaf midden 19de eeuw liet Baron Brantsen van de Zyp (eigenaar van Huis Zypendaal) huisjes en een kerk voor zijn bosarbeiders bouwen. Het dorp Schaarsbergen ontstond. Het dankt zijn naam aan een iets noordelijker gelegen heuvelrug: de "Schaars Bergen". De manege die u passeert is een voormalige ontginningsboerderij.

17. Ga na 100 meter de eerste weg rechts en dan na 200 meter links richting manege. Blijf na de manege rechtdoor lopen over het verharde fietspad. Op een gegeven moment komt u op een T-splitsing. Ga hier links en dan –na de slagboom- rechts. Loop in de richting van de parkeerplaats. Loop achter de tuinmuur langs in de richting van de Oranjerie en vervolg het pad daarna rechtdoor naar Hotel Warnsborn.

18. Volg de oprijlaan van het Hotel naar links. Ga halverwege (ter hoogte van de kapel) rechtsaf. Volg deze brede laan. Zo'n 200 meter na het tweede huis komt u op een kruispunt van paden. Blijf rechtdoor lopen, volg de blauwe betonnen paaltjes tot over de brug en volg dan het beekje naar rechts. U steekt de beek opnieuw over,

blijf rechtdoor lopen en ga dan over het bruggetje. Loop via opnieuw twee bruggetjes linksom om de vijver heen. Zo komt u op een breed pad te lopen. Volg dit rechtdoor. Het pad leidt u langs twee huizen. Daarna bereikt u de Harderwijkerweg. Volg deze naar links

19. Volg de Harderwijkerweg naar links. (Het best kunt u aan de rechterkant van de weg lopen in verband met de onoverzichtelijke bocht aan het eind van de weg.) Zo komt u bij het (brom) fietspad parallel aan de Amsterdamseweg. Let op: fietsers/brommers hebben hier vaak een hoge snelheid! Volg dit fietspad enkele tientallen meters naar links.

20. Steek dan de gevaarlijke Amsterdamseweg over bij de oversteekplaats voor voetgangers.

21. Loop aan de overkant van de Amsterdamseweg rechtdoor op het fietspad, na ongeveer 300 meter gaat u linksaf door het hekje. Bij de eerste brede laan gaat u rechtsaf, volg deze.

22. Het pad loopt langzaam terug in de richting van de weg. Ga na zo'n 700 meter niet rechtsaf door het hekje maar volg de bocht naar links (daar waar u een huis ziet). Volg het pad tot u ook een tweede huis gepasseerd bent, en ga dan rechtsaf. Zo komt u langs de weilanden/akkers te lopen. Volg dit pad helemaal rechtdoor.

23. Halverwege de Airbornebegraafplaats buigt een pad met rode gravelsteentjes naar rechts. Volg dit pad. U komt nu op een verharde weg die parallel aan het spoor loopt (Van Limburg van Stirumweg). Volg die naar rechts. Zo komt u na 400 meter bij station Oosterbeek.

